

๒. ตลาคตมธุสววจนัตถิติปัญหา ๒๒

พระราชชาติธรรมว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระเถระสารีบุตร ผู้ธรรมเสนาบดี แม่ภาสิตคานี้ ว่า 'พระตลาคตมีวจีสมาจารบริสุทธิแล้ว, พระตลาคตจะต้องรักษาวจิจุจริตอันใดด้วยคิดว่า 'บุคคลอื่นอย่าได้รู้วจิจุจริตนี้ของเราเลย' ดังนี้, วจิจุจริตนั้น ไม่มีแต่พระตลาคต, ดังนี้. ส่วนพระตลาคตทรงบัญญัติปาราชิก เพราะความผิดของพระเถระสุทิน ผู้บุตรแห่งกัณทเศรษฐี ร้องเรียกด้วยวาทนะว่า โมชมนุรุษ เป็นวาจาหยาบ, พระเถระนั้น สะดุ้งแล้วด้วยความสะดุ้งอันหนัก มีความเดือดร้อนด้วยวาทนะว่า โมชมนุรุษ ไม่อาจแล้วเพื่อจะแทงตลอดอริยมรรค, ถ้าว่าพระตลาคตมีวจีสมาจารบริสุทธิแล้ว, วจิจุจริตย่อมไม่มีแต่พระตลาคต, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'พระตลาคตร้องเรียกพระเถระ สุทิน ด้วยวาทนะว่า โมชมนุรุษ เพราะโทษผิดของพระเถระสุทินกัณทบุตร' นั้นผิด. ถ้าว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงร้องเรียกด้วยวาทนะว่า โมชมนุรุษ เพราะความผิดของพระเถระสุทินกัณทบุตร, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า พระตลาคตมีวจีสมาจารบริสุทธิแล้ว วจิจุจริตย่อมไม่มีแต่พระตลาคตแล้ว' ดังนี้ แม้นั้นก็ผิด. ปัญหาเมื่อนี้สองเงื่อนมาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว, ปัญหานั้นพระผู้เป็นเจ้าพึงขยายให้แจ้งชัดเกิด."

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระเถระสามีบุตรผู้ธรรมเสนาบดี แม่ได้ภาสิตคานี้ว่า 'ดูก่อนท่านผู้มีอายุ พระตลาคตมีวจีสมาจารบริสุทธิ พระตลาคตจะต้องรักษาวจิจุจริตใด ด้วยทรงดำริว่า 'บุคคลอื่นอย่ารู้วจิจุจริตนี้ของเราเลย' ดังนี้, วจิจุจริตนั้น ย่อมไม่มีแต่พระตลาคต' ดังนี้. และพระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อทรงบัญญัติปาราชิกเพราะโทษผิดของท่านผู้มีอายุ สุทินกัณทบุตร ทรงร้องเรียนแล้วด้วยวาทนะว่า โมชมนุรุษ. ก็แลความร้องเรียนนั้น จะได้ร้องเรียกด้วยจิต อันโทษประทุษร้ายแล้ว ก็หาไม่, จะร้องเรียกด้วยเหตุคิดจะข่มกระทำอำนาจอดอ้าง ก็หาไม่, ร้องเรียกแล้วด้วยลักษณะตามที่จริงอย่างไร. ก็ลักษณะตามที่จริงอย่างไร ในการร้องเรียนนั้นอย่างไร?"

ขอถวายพระพร ความตรัสรู้หรือริยสังสี ในอรรถภาพนี้ ของบุคคลใดไม่มี, ความเป็นนุรุษของบุคคลนั้น เป็นของเปล่า, กิจอื่นที่ตนกระทำอยู่ย่อมเป็นพร้อม คือ สำเร็จโดยกิจอื่น, เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าววาทนะว่า 'โมชมนุรุษ นุรุษเปล่า' ดังนี้.

ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงร้องเรียกท่านผู้มีอายุสุทิน กัณทบุตร ด้วยคำตามเป็นจริง จะได้ทรงร้องเรียกด้วยวาทนะที่ไม่จริงก็หาไม่ แม้ด้วยประการดังนี้."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน บุคคลใดด่าอยู่ ย่อมกล่าวความเป็นจริงก็ดี, ข้าพเจ้าปรับสินไหมแก่บุคคลนั้นตามโทษ, ความด่านั้นเป็นผิดทีเดียว, บุคคลนั้น อาศัยวัตถุประพตติโวหารต่างด่าอยู่."

ถ. "ขอถวายพระพร ก็การไหว้ หรือการต้อนรับ หรือสักการะ หรือความเพิ่มให้บรรณาการแก่บุคคลแล้ว บรมบพิตรเคยได้ทรงสดับแล้วมีหรือ?"

ร. "ไม่เคยสตั๊บลอย บุคคลผู้ผิดแล้วในท่านผู้ใดผู้หนึ่ง เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง เป็นผู้ควรจะชู้และ
คุกคาม, ราชบุรุษทั้งหลาย ย่อมตัดศีรษะของบุรุษนั้นเสียบ้าง ย่อมตีบุรุษนั้นบ้าง ย่อมจำไว้บ้าง ย่อม
ฆ่าเสียบ้าง ย่อมปรับบ้าง."

ธ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น กิริยาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำแล้วไม่เป็นกิริยา
เสียหายเลย"

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อทรงกระทำแม้กิริยา ฟังกระทำด้วยอาการ
เหมาะเจาะสมควร, โลกกับทั้งเทพดาย่อมกระดาก ย่อมละอายต่อพระตถาคตโดยยิ่ง แม้ด้วยการฟัง,
ย่อมกระดาก ย่อมละอายต่อพระตถาคตโดยยิ่ง ด้วยการได้เห็น, ย่อมกระดาก ย่อมละอายต่อพระ
ตถาคต ด้วยการเข้าไปหาและการนั่งใกล้ยิ่งขึ้นไปกว่าการได้เห็นนั้น."

ธ. "ขอถวายพระพร หมอเยียวยา เมื่อโทษในกายหนาหนักกำเริบแล้ว ให้อายุคุณหรือเป็นไหน?"

ร. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้า หมอนั้น ใครจะกระทำให้เป็นคนไม่มีโรค ให้อายุประจักษ์ใช้ทั้งหลาย."

ธ. "ขอถวายพระพร พระตถาคตย่อมให้ความพร่ำสอน เพื่อความระงับพยาธิ คือ กิเลสทั้งปวง
ฉันนั้นนั่นเทียว. พระวาทของพระตถาคตแม้หยาบ ก็คุ้มครองทั้งหลายไว้, กระทำสัตว์ทั้งหลายให้เป็นผู้
อ่อน. เปรียบเหมือนน้ำแม่วร้อน ย่อมคุ้มครองสิ่งทีควรจะคุ้มครองอันใดอันหนึ่ง กระทำให้เป็นของอ่อนได้ ฉันใด,
พระวาทของพระตถาคตแม้หยาบก็มีประโยชน์ไปพร้อมแล้วด้วยพระกรุณา. อนึ่ง คำของบิดามี
ประโยชน์แก่บุตรทั้งหลายไปพร้อมแล้วด้วยพระกรุณา ฉันใด, พระวาทของพระตถาคตถึงหยาบ ก็มี
ประโยชน์ไปพร้อมแล้วด้วยพระกรุณา ฉันนั้น. พระวาทของพระตถาคตถึงหยาบ ก็เป็นเครื่องละกิเลส.
มูตรโคแม้มีกลิ่นเหม็นที่ดื่มแล้ว ยาแม้มีรสเผ็ดอนขมที่กินแล้ว ย่อมกำจัดพยาธิของสัตว์ทั้งหลายได้ ฉัน
ใด, พระวาทของพระตถาคตถึงหยาบ ก็มีประโยชน์ไปพร้อมแล้วด้วยพระกรุณา ฉันนั้น, อนึ่ง ปุยนุ่น
แม้ใหญ่ ตกกลงแล้วในกายของบุคคลอื่น ย่อมไม่กระทำความเสียดแทงแก่บุคคลนั้นฉันใด, พระวาท
ของพระตถาคตถึงหยาบ ก็ไม่ให้เกิดทุกข์แก่ใคร ๆ ฉันนั้นนั่นเทียวแล ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ปัญญาพระผู้เป็นเจ้าวิจฉยดีแล้ว ด้วยเหตุทั้งหลายมาก, ดีละ พระ
ผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้อวิสัยนาปัญหาของพระผู้เป็นเจ้านั้น สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."